

EXPEDICIONS ETNOGRÀFIQUES AL NEPAL



Manel Carrera i Escudé

Director de festes.org
BARCELONA _ CATALUNYA

L'AUTOR

Llicenciat i màster en Direcció i Administració d'Empreses per ESADE, és el fundador i director de festes.org, un espai web especialitzat a proporcionar informació sobre celebracions festives populars catalanes i d'altres indrets del món.

Nepal jatra

La diversitat cultural del Nepal a través de les manifestacions festives populars

Una de les línies de treball de l'associació Rebombori Digital és la recerca i difusió al voltant de diversos aspectes de la cultura popular del Nepal. La recerca, iniciada l'any 2000 i encara en curs, està fonamentada en diverses expedicions etnogràfiques a aquest petit país al peu de l'Himàlaia, abraça elements de la religiositat, dels ritus de pas, de l'arquitectura i, sobretot, de les celebracions festives populars d'algunes de les comunitats que viuen al Nepal.

The lines of action undertaken by the Rebombori Digital association include research into and dissemination of different aspects of Nepalese popular culture. This research work, which began in 2000 and is still ongoing, is based on several ethnographic expeditions to this tiny country, high in the Himalayas. The studies focus on aspects of religion, rites of passage, architecture and, above all, popular festive celebrations in some of the communities living in Nepal.

L'associació cultural Rebombori Digital és una organització que té per missió contribuir al coneixement i difusió de la diversitat de les celebracions festives populars catalanes i del conjunt de la nostra cultura tradicional, així com contribuir al coneixement i reconeixement de la diversitat cultural a través de les manifestacions festives populars d'altres cultures d'arreu del món.

D'acord amb el primer dels objectius fundacionals, la principal ocupació de l'entitat és el manteniment diari de l'espai telemàtic festes.org (<http://www.festes.org>), un indret web que, des del 1999, focalitza els seus continguts al voltant de les celebracions festives populars dels territoris de parla catalana.

Ara bé, des de l'entitat estem convençuts que l'etnografia comparada és un valuós instrument al servei del coneixement i l'aprenentatge. I que mirar de comprendre com són els altres ens ajuda a entendre millor com som nosaltres mateixos. Per això, d'acord amb el nostre segon àmbit de treball, des de l'any 2000 i fins avui, diferents membres de l'entitat estan desenvolupant un treball de recerca i difusió al voltant de les festes populars del Nepal.

Per què el Nepal?

La principal motivació per triar el Nepal i no un altre país per a desenvolupar la nos-



Els déus nepalesos presenten una gran diversitat de formes (imatge del Janabaha Dya, el Blanc Matxendra). MANEL CARRERA

tra recerca etnogràfica va ser l'interès per conèixer una realitat cultural absoluta i radicalment diferent de la nostra. I, efectivament, la cultura nepalesa té alguns elements d'indubtable interès per a qualsevol que es proposi investigar sobre les formes de vida tradicional dels pobles i sobre l'estructura i funcionament del fenomen festiu.

En primer lloc perquè fins fa ben poc no hi ha hagut cap connexió constant o de llarga

durada amb l'univers judeocristià occidental. I en segon lloc, perquè en ser el Nepal un país en què conviuen més de trenta comunitats humanes diferenciades, hi trobem un nombre extraordinàriament gran i divers de celebracions festives populars.

En la tria del Nepal com a espai geogràfic i humà per a la recerca etnogràfica també hi van influir, però, altres factors, com l'interès dels membres de l'entitat pel budisme i

**AL NEPAL
TROBEM
UN NOMBRE
GRAN I DIVERS
DE CELEBRACIONS
FESTIVES
POPULARS**

la pràctica de les tècniques per assolir pau mental (el Nepal és el país on neix el Buda històric i on es desenvolupa una de les formes de budisme primigeni), l'interès per la pràctica de l'excursionisme i la vida a la muntanya (el Nepal disposa d'una de les àrees muntanyoses més importants del planeta) i, finalment, l'interès per conèixer de prop un procés polític i pacífic en marxa (la substitució d'una monarquia absolutista per una república parlamentària).

Les expedicions etnogràfiques i la metodologia de la recerca

L'inici d'aquest projecte sobre les festes del Nepal cal situar-lo a l'abril de l'any 2000 quan comença a prendre cos la idea. Des d'aleshores, i fins a l'actualitat, l'associació Rebombori Digital ha realitzat tres expedicions etnogràfiques al Nepal.

La primera expedició va durar cinc mesos (del juliol al novembre del 2000) i va ser esponsoritzada pel Consolat del Nepal a Barcelona, la Royal Nepal Airlines i diverses companyies de *trekking* nepaleses. L'objecte de recerca fou l'inici de l'estudi del cicle festiu anual nepalès en el seu conjunt i, en concret, d'algunes celebracions festives dels *newars* de la vall de Katmandú i de les comunitats d'origen tibetà que se celebren a les zones muntanyoses del país.

La segona expedició només va durar un mes, l'agost del 2003, i fou finançada íntegrament amb recursos propis de l'entitat. En aquella ocasió, l'objectiu de la recerca fou aprofundir en el coneixement del *Sa-Paru* o Carnaval dels Difunts, una interessantíssima celebració *newar* del dia dels morts que té lloc a la ciutat de Baktapur i que inclou gegants i bastoners, així com molts elements carnavalescos, en la seva posada en escena.

La tercera expedició va durar cinc mesos (del desembre de 2006 a l'abril de 2007) i també va ser totalment autofinançada per l'entitat. Els objectius d'aquesta tercera expedició foren la realització de la segona part del procés de recerca, iniciat l'any 2000, a l'entorn del cicle festiu anual nepalès i sobretot l'aprofundiment en quatre aspectes que

vam conèixer durant la primera expedició i que ara volíem aprofundir: el *Janabaha Dya Jatra* o festa del Matxendra blanc de Katmandú, un dels ídols més populars de la ciutat, a qui tracten com una persona i que finalment passen amb un altíssim carruatge pels carrers; el *Losar* o cap d'any de les comunitats tibetanes afincades a Katmandú i especialment el ritus xamànic *bon-po* que té lloc a l'interior dels monestirs aquests dies; el *Bisket Jatra*, una complexa celebració *newar* que durant nou dies transforma la vida de la ciutat de Baktapur i que inclou una completíssima seqüència ritual que inclou, teatre, arrossegament de carros, cercaviles, lluites violentes i l'erecció d'un gran pal cerimonial, i, finalment, tot allò que passa al voltant de la gran *Stupa* de Boudhanath, la més gran del món i un dels més importants indrets sagrats per al budisme tibetà.

La metodologia de treball, aplicada a totes les expedicions etnogràfiques realitzades fins ara, ha estat més o menys la mateixa.

La primera fase sempre té lloc abans de marxar al Nepal. L'equip realitza la delimitació dels objectius de l'expedició: el què, el com, el qui, el quan, el quant i el perquè de tot plegat. Tot seguit es realitza un intens i exhaustiu treball de recerca bibliogràfica i un llarg procés de documentació al voltant dels objectius establerts. En aquesta fase també es procedeix a la recerca dels recursos econòmics necessaris per a dur a terme l'expedició.

La segona fase és la més important i comença amb el trasllat físic al Nepal amb avió i l'establiment d'un lloc de residència, que en les primeres expedicions fou una casa particular, després un hotel i finalment una casa llogada. També es fa el contacte amb diverses persones del país que ens puguin oferir la seva col·laboració, fent d'introduïdors i d'intèrprets. En aquest sentit, durant la primera expedició es va parlar amb diversos professors univer-

L'OBJECTE FOU L'ESTUDI DEL CICLE FESTIU ANUAL NEPALÈS I D'ALGUNES CELEBRACIONS FESTIVES DE LA VALL DE KATMANDÚ

L'elefant Ganesh cerca les tempestes i la pluja, durant l'escenificació a Indra de la llegenda d'aquest déu hinduista del cel. MANEL CARRERA



Gegant que representa una figura històrica del budisme *mahayana*, el Dipankar Buddha, durant el *Dipankar Mahadaan*. MANEL CARRERA

sitaris i, en concret, es va contactar amb el que fins ara han estat dues persones clau: la Chunda Bajracharya, una professora universitària i activista cultural que ens fa d'enllaç en tot allò relacionat amb la cultura dels *newars*, i en Ringi Nurbu Sherpa, director d'una important oficina de senderisme, que ens fa d'enllaç amb les comunitats d'origen tibetà que viuen tant a Katmandú com a les muntanyes.

Ara bé, el procés més important d'aquesta segona fase és l'assistència a les festes escollides per tal de realitzar-ne observació participant: el seguiment i enregistrament de tots els actes, des del primer dia fins al darrer, apuntant tots els detalls, inclosos els processos de preparació de les celebracions. Durant la festa, i els dies abans i després, també es realitzen entrevistes informals amb alguns dels protagonistes. En arribar al campament base es transcriu tot a l'ordinador, s'ordena el material fotogràfic i videogràfic i, en contrast amb les informacions obtin-

gudes de la recerca bibliogràfica, s'escriuen els primers textos.

La tercera fase és la tornada a Catalunya amb tot el material obtingut. Aquí es clou la fase de recerca i comença l'anàlisi del material recopilat i l'inici del procés de producció de continguts. L'objectiu d'aquesta fase és la creació de coneixement i la seva difusió a través de diversos suports comunicatius. Es decideixen els formats finals amb què es realitzarà el procés i s'estableixen els terminis temporals per a publicar-ho.

En l'àmbit tecnològic, si en la primera expedició vam utilitzar només un bloc de notes, un ordinador i una màquina de fotografiar per enregistrar imatges, en les dues darreres també hi hem incorporat la càmera de vídeo amb material professional.

La diversitat cultural nepalesa

Del procés de recerca al Nepal n'hem après, fins ara, moltíssimes lliçons i n'hem obtingut

EL FET DE CONVIURE SOTA CALENDARIS DIFERENTS POSSIBILITA QUE EN UN SOL ANY SE CELEBRIN DIVERSOS CAPS D'ANY



Cerimònia funerària *tamang*. Mandala dibuixada sobre l'indret on cremaran el cadàver que hi ha dins el taüt. MANEL CARRERA

La cultura popular del Nepal

Faria falta tota una vida d'estudi i dedicació per poder realitzar un treball rigorós que abordés la vastíssima diversitat de la cultura popular del Nepal o que expliqués en profunditat totes les celebracions festives de totes les comunitats que hi viuen. I és que en aquest país hi passen tantes coses, cada dia, que forçosament s'imposa fer una tria. Per això, es va fer necessària una delimitació de l'objecte d'estudi a les celebracions festives de dues comunitats: els *newars* de la vall de Katmandú i les comunitats d'origen tibetà (xerpes, *tamangs* i tibetans) que viuen tant a les muntanyes com als afores de Katmandú. Aquesta tria no es va fer de bon principi, sinó que s'ha anat fent amb el temps a mesura que anàvem coneixent millor el país.

Els resultats d'aquestes tres primeres expedicions etnogràfiques, que han suposat per als membres de l'expedició viure al Nepal un total de més de 12 mesos en conjunt, ha estat un coneixement profund de la realitat cultural del país i, sobretot, d'aquestes dues comunitats humanes escollides. Gràcies a totes les expedicions l'entitat ha elaborat i gestiona un arxiu que disposa de més de 150 hores d'enregistraments videogràfics i més de 3.000 fotografies.

Des de l'any 2001, de tots aquests materials enregistrats —molts d'ells encara inèdits— ja n'hem produït alguns continguts:

— Una primera versió d'un web monogràfic *Les festes populars del Nepal* (<http://www.festes.org/tematics/nepal/indexflash.html>), que recull algunes de les principals festes populars del Nepal.

— El documental *Tengboche, al cor de l'Himàlaia* (<http://www.tvcatalunya.com/tarasca/pgms/prog112.htm>), realitzat en coproducció amb Televisió de Catalunya i que versa sobre el festival *Mani Rimdu*, un impressionant ritus budista d'onze dies de duració que té lloc en un monestir a 3.800 metres d'altura, lloc de pas per als turistes que van a les muntanyes més altes del planeta: l'Everest, l'Amadablam, el Lhotse.

— El cicle d'activitats «*Les Festes Populars del Nepal*» (<http://www.festes.org/exposicions/nepal/index.html>) en col·laboració amb Carrutxa, que consistí en una exposició fotogràfica d'algunes de les festes del Nepal, complementada amb uns col·loquis en diferents pobles i ciutats de Catalunya (Barcelona, Reus) sobre les semblances entre les festes catalanes i les nepaleses.

— El documental *Sa-Paru: el Carnaval dels difunts* (<http://www.festes.tv/indexsaparu.htm>), un film realitzat en coproducció amb Televisió de Catalunya i que fa un recorregut pel desenvolupament de la festa del *Sa-Paru* o Carnaval dels Difunts, una impressionant celebració en honor a les persones que han mort durant l'any a la ciutat i que al final es converteix en una multitudinària cercavila carnavalesca que inclou bastoners, grups de música i els *khats*, unes construccions gegantesques que representen als difunts.

— Realització del videofòrum «*Alimentant els déus: tres festes populars del Nepal*» al Museu Etnològic de Barcelona, on s'explicava la particular relació que tenen els *newars* amb les seves imatges religioses.

Les festes a què hem assistit i de les quals tenim material són:

■ BISKET JATRA	BHAKTAPUR
■ BUNGA DYA JATRA (II)	PATAN
■ JANAI PURNIMA	PASHUPATINATH (KATMANDÚ)
■ JANAI PURNIMA I RAKSHYA BANDHAN	PATAN
■ GAI JATRA (SA-PARU)	BHAKTAPUR
■ MATAYA	PATAN
■ YARTUNG	KAGBENI (ANNAPURNA)
■ GOKARNA AUNSI	GOKARNESHWAR (KATMANDÚ)
■ TEEJ BRATA	PASHUPATINATH (KATMANDÚ)
■ INDRA JATRA I KUMARI JATRA	BASANTAPUR (KATMANDÚ)
■ ROPAI JATRA	BOUDHA (KATMANDÚ)
■ DASAIN (MOHANI)	TOT EL PAÍS
■ MHA NAWAMI	BASANTAPUR (KATMANDÚ)
■ PANCHALI BAHIRAB YATRA	BASANTAPUR (KATMANDÚ)
■ TIHAR (DIWALI O SWANTI)	TOT EL PAÍS
■ MHA PUJA	INTERIOR CASES (FAMÍLIA NEWAR)
■ ANY NOU NEWAR	BASANTAPUR (KATMANDÚ)
■ BHAI TIKA	INTERIOR CASES (FAMÍLIA RINGI)
■ MANI RIMDU	TENGBOCHE (SOLOKHUMBU)
■ JANABAHA DYA JATRA (I)	BASANTAPUR (KATMANDÚ)
■ MILA PUNHI	BASANTAPUR (KATMANDÚ)
■ CASAMENT NEWAR	KATHMANDÚ
■ SWASTHANI BAKHAN KANEGU	SALINADI (VALL DE KATMANDÚ)
■ DIPANKAR MAHADAAN	BHAKTAPUR
■ CASAMENT TAMANG	BOUDHA (KATMANDÚ)
■ SARASWATI I MANJUSHRI PUJA	SWAYAMBUNATH (KATMANDÚ)
■ BHIMSEN PUJA	PATAN
■ MUMLA JATRA	BOUDHA (KATMANDÚ)
■ LOSAR TAMANG	BOUDHA (KATMANDÚ)
■ FUNERAL TAMANG	BOUDHA (KATMANDÚ)
■ SHIVARATRI	PASHUPATINATH (KATMANDÚ)
■ LOSAR TIBETÀ	BOUDHA (KATMANDÚ)
■ CHAITE DASAIN	PASHUPATINATH (KATMANDÚ)
■ JANABAHA DYA JATRA (II)	KATMANDÚ
■ TEMAL JATRA	BOUDHA (KATMANDÚ)
■ BALAJU JATRA	BALAJU (KATMANDÚ)
■ JAMACHO MELA	NAGARJUN (KATMANDÚ)
■ KAGHDA JOGINI	SANKHU (VALL DE KATMANDÚ)
■ BUNGA DYA JATRA (I)	PATAN
■ VIDA QUOTIDIANA A L'STUPA	BOUDHA (KATMANDÚ)

valuosíssims coneixements, que ens permeten comprendre millor (i criticar) la nostra pròpia societat. Conèixer la cultura nepalesa ens ha permès comprendre millor la nostra o, si més no, interpretar-la d'una altra manera.

Hem fet alguns aprenentatges importants amb relació a la convivència entre comunitats culturals diferents en un mateix estat. El fet de conèixer sota calendaris diferents (al Nepal hi són vigents quatre calendaris) possibilita que en un mateix país i en un sol any se celebren diversos caps d'any. En aquest sentit, hem pogut assistir a diferents celebracions i ritus propis de l'any nou *newar* així com de l'any nou *tamang* i tibetà (el *Losar*).

També hem estat testimonis de com una mateixa comunitat humana pot tenir dues religions diferents. I és que una part dels *newars* són budistes mentre que l'altra són hinduïstes. La proximitat cultural entre ambdues religions explica aquesta convivència tot i que també hi intervé una espècie d'ecumenisme a la nepalesa: el profund respecte per la religiositat aliena que es respira al Nepal. Per aquest motiu s'observa que una mateixa imatge és venerada, alhora en dies de festa o en la quotidianitat, per persones de religions diferents.

Els propòsits i les formes dels ritus

El primer bloc d'aprenentatges gira al voltant del coneixement de determinats aspectes de l'estructura i el funcionament de les festes populars. Hem vist amb tota claredat, per exemple, que en tota festa hi opera, a més a més d'un ritus, un relat (una llegenda, mite, història, vida d'una divinitat o heroi) i que moltes celebracions festives consisteixen en la recreació, la posada en escena d'algun moment d'aquest relat conegut per la comunitat. També hem vist que sovint aquestes escenificacions parateatrals són multitudinàries i perilloses i que, en alguns casos, fins i tot s'esdevé la ritualització del conflicte que s'explica al relat, com en la festa del *Bisket Jatra*, durant la seqüència ritual tradicional de la qual els membres dels dos barris de Bhaktapur es barallen violentament, llançant-se pedres.



Un altre dels aprenentatges interessants de les expedicions al Nepal ha estat el derivat de veure com, tot i tenir propòsits semblants, un mateix ritus pot tenir una posada en escena radicalment diferent. És el cas, per exemple, del ritus de protecció contra accidents, que al Nepal s'acompleix sacrificant un animal davant el cotxe⁽¹⁾ mentre que a Catalunya es fa beneint el vehicle amb aigua (per Sant Cristòfor).

La *Kumari* (a la imatge) és una nena verge que és considerada i tractada com una deessa vivent. MANEL CARRERA

També hem vist que determinats ritus, com l'expulsió i crema de l'any vell que s'efectua mitjançant una impressionant cerimònia d'origen xamànic al monestir budista de Setxen i que inclou pregàries, balls de màscares, ball rodó i d'altres, s'assembla molt a determinats aspectes de la celebració tradicional del Carnestoltes català o a les Falles valencianes⁽²⁾.

Hem observat que les nostres cercaviles profanes (de Carnaval, de festa major o de Pasqua Granada) s'assemblen molt a les cercaviles de moltes festes *newar*, que consisteixen en desfilades de lluïment en què la comunitat, segmentada en grups petits (familiars, d'amics, d'associació, de barri, de poble) i amb els seus millors vestits identificatius, es visiten els uns als altres.

També hem pogut veure com al Nepal s'acompleix amb el ritus d'arrelament a un lloc i d'any nou que és l'aixecament d'un arbre de grans dimensions, com l'arbre maig, aquesta vegada essent part d'una complexa celebració d'any nou en què el pal representa a una divinitat anomenada *Yasin* i que representa la força del penis del déu del terror Bhairav.

Hem comprovat com la transgressió i l'esperit satíric són el motor de determinades celebracions festives, com el Carnaval de les Vaques, durant el qual els *newars* fan mofa de les dones, de les autoritats polítiques, dels reporters, i, sobretot, dels turistes que visiten el Nepal. Durant la cercavila del *Sa-Paru*, emulen la indumentària vestint-se igual que ells i, proveïts amb càmeres de fotografiar i de vídeo falses, n'imiten el seu comportament de forma burlesca.

Hem estat testimonis del ritus funerari hinduïsta, *tamang* i xerpa i també hem estat convidats a conèixer una cerimònia de casament *newar* i una de *tamang*.

També hem comprovat que determinats elements festius, com els gegants o el ball de bastons, no són exclusius de la cultura catalana, sinó que són presents en d'altres cultures. En aquest sentit hem vist com el

record als morts pot tenir alguna cosa a veure amb les construccions gegantesques que els *newars* fan durant el *Sa-Paru*, i que tant s'assemblen als nostres gegants i capgrossos. O que el ball de bastons *newar* s'executa sense coreografia ni ordre, amb un marcat caràcter sexual, per refermar la masculinitat.

La religiositat

Com és sabut, la festa és un fil que, si s'estira, permet accedir a un coneixement més ampli de la realitat cultural on té lloc. I és que les manifestacions festives són un reflex de la societat que les genera i donen algunes claus per a entendre-la. Així, de l'estada al Nepal hem après molt de les celebracions festives però també de diferents aspectes de la seva cultura tradicional, com els elements de la religiositat popular.

En primer lloc hem observat que les representacions de les divinitats (aquella peça de fusta o pedra que representa diferents aspectes de tot allò que està més enllà de l'àmbit humà) al Nepal poden adquirir formes, mides i atributs extraordinàriament diversos. I és més: en alguns casos —aquelles representacions que tenen alguna connexió amb algun element natural anterior (una pedra, aigua, un arbre)— la imatge està superposada a l'element que hierofanitzen. D'aquesta manera, al fer-se real la relació entre la divinitat i la Natura, al Nepal es poden percebre clarament les superposicions culturals i visibilitzar, així, el caràcter evolutiu de la vida.

En segon lloc, hem vist que al Nepal les imatges religioses no són intocables, peces de museu, allunyades del caliu humà, sinó que els humans s'hi relacionen com si fossin persones. En aquest petit país, com en molts dels seus veïns, els humans i les divinitats s'alimenten mútuament. Les persones conviuen amb les divinitats i s'hi interrelacionen tant durant el seu dia a dia (portant-los aliments, tocant-les, vestint-les, visitant-les a diari) com en les ocasions especials de festa (fent-los sacrificis, encenent fogueres i lluminàries de tot tipus, passejant-les en carro, banyant-les i rentant-les en públic, i fins i tot canviant-los la cara!)⁽³⁾.

(1) Vegeu *Protecció contra accidents al Nepal* <http://www.festes.org/articles.php?id=941>

(2) Vegeu *Carnaval dins un monestir* <http://www.festes.org/articles.php?id=787>

(3) Vegeu *La festa del déu blanc de Katmandú* <http://www.festes.org/articles.php?id=918>

Ara bé, aquesta especial relació amb les divinitats, lluny d'estar només relacionada amb un aspecte devocional, aconsegueix també diverses funcions socials: la visita periòdica entre famílies i amics, la redistribució de la riquesa en el si de la comunitat, la instrumentalització de l'ajuda mútua, la previsió sobre el futur immediat de la vida comunitària, la delimitació de l'espai vital de la comunitat, la funció de matar els animals destinats a l'alimentació (els *newars* no tenen carnisseries ni escorxadors)⁽⁴⁾.

També hem sabut que moltes imatges i temples tenen associades llegendes que expliquen la relació de la imatge amb l'indret on són. Es tracta de llegendes molt semblants a les nostres, com les de la troballa de la imatge, que en intentar agafar-la esdevé tan pesada que no es pot moure, un fet que s'interpreta com que no es vol moure

de lloc (una història molt semblant a la de les maresdedeu trobades).

Hem conegut aspectes apassionants de la religió budista *newar*, fundada al Nepal pel Buda històric (un membre de la casta *newar* dels Sakyas) com el culte a una nena verge, anomenada *Kumari*, considerada i tractada com una deessa vivent. A mig camí entre divinitat, sibil·la i reina, la *Kumari* és una de les institucions socials més importants dels *newars* i s'encarrega de representar la comunitat a les festes i de guiar-ne els seus passos.

Finalment, hem entès que el procés d'obtenció de pau mental és un dels objectius que porten els homes i les dones a la religió, al Nepal i a tot arreu, i que, per aconseguir-la, es recorre a tècniques universals, com la meditació i altres tècniques de concentració, els dejunis o la repetició musicada de paraules. ■

(4)

Vegeu *L'ofrena col·lectiva a Bhimsen* <http://www.festes.org/articles.php?id=927>

BIBLIOGRAFIA

Amatya, Shaphalya.

Water & culture. Katmandú: Jalsrot Vikas Sanstha, 2006.

Anderson, Mary M.

The Festivals of Nepal, Calcutta Allahabad Bombay Delhi: RUPA, Co, 1988.

Allen, Michael. *The cult of Kumari. Virgin worship in Nepal*. Katmandú: Mandala Book Point, 1975.

Bajracharya, Chunda

Some festivals observed by newars. Kathmandú: Newa Tajilajii Nakhachakha.

Bajracharya, Ranjana

Bodhisattva Avalokitesvara. And his symbolic mantra. Lalipur: Bhakta Nanda Bajracharya, 2003.

Diversos autors. *Stories and customs of Manang. As told by lamas and elders of Manang*. Katmandú: Mera Publications, 2004.

Diversos autors

Stories and customs of the Sherpas. As told by Ngawang Tenzin Zangbu, abbot of Tengboche monastery. Katmandú: Mera Publications, 2000.

Fanti, Mario

Mani Rimdu. Nepal. The buddhist Dance Drama of Tengpoche. Nova Delhi: The English Book Store, 1976.

Gellner, David N.

Monk, Householder, and Tantric Priest: Newar Buddhism and its Hierarchy of Ritual (Cambridge Studies in Social and Cultural Anthropology). Cambridge University Press, 1992.

Goodman, Jim

Guide to enjoy nepalese festivals. An introductory survey of religious celebration in Kathmandu Valley. Katmandú: Tiwari's Pilgrims Book House, 1992.

Goodman, Jim

Tales of old Bhaktapur. Kathmandú: Tiwari's Pilgrims Book House, 1992.

Hutt, Michael

Nepal. A guide to the art and architecture of the Kathmandu Valley. Gartmore, Escòcia: Paul Strachan-Kiscadale, 1994.

Deep, Dhruva Krishna. *The Nepal Festivals*. Bhotahity, Katmandú: Ratna Pustak Bhandar, 1999.

Levy, Robert I.

Mesocosm: Hinduism and the Organization of a Traditional Newar City in Nepal. Berkeley: University of California Press, 1990.

Majupuria, T. C.

Nepal. The land of festivals. Nova Delhi: S. Chand & Company, 1981.

Majupuria, T. C.

Gods & Goddesses: An Illustrated account of Hindu, Buddhist, Tantric, Hybrid and Tibetan deities. Bangkok: Craftsman press, 2003.

Manandhar, Jnan Kaji

The legends of Nepal. Banepa: Sukhaveti Mananhar, 2002.

Niyogi, Puspa.

Buddhist divinities. Nova Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers, 2001.

Prajapati, Subash Ram

Destination Thimi. Bhaktapur: Chapacho Information Center, 2005.

Regmi, Jagadish C.

The Kumari of Kathmandu. Katmandú: Heritage research, 1991.

Rigzin, Tsepak.

Festivals of Tibet.

Nova Delhi: Library of tibetan works and archives, 1993.

Singh, Harischandra Lal

Buddhism in Nepal. Katmandú: Ratna Pustak Bhandar, 2004.

Slusser, Mary S.

Nepal Mandala: A Cultural Study of the Kathmandu Valley, Katmandú: Mandala Book, 1998.

Snodgrass, A.

The symbolism of the stupa. Delhi: Motinal Banarsidass Publishers, 1992.

Thapa, Shanker

Historical context of newar Buddhism. The Vajrayana tradition of Nepal. Lalipur: Nagarjuna Publication, 2005.

Thapa, Shanker

Newar Buddhism. History, Scholarship and literature. Lalipur: Nagarjuna Publication, 2005.

Vinding, Michael

The Thakali. A Himalayan ethnography. Londres: Serinda Publications, 1998.

Vergati, Anne.

Gods And Masks Of The Kathmandu Valley. Nova Delhi: D.K. Printworld, 2000.